

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	6Nc/6/2024
Identifikačné číslo spisu:	1522206119
Dátum vydania rozhodnutia:	04.12.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Terézia Mecelová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:1522206119.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o toho času plnoletú H. U., narodenú X. H. XXXX a maloletú L. U., narodenú X. T. XXXX, obe bytom u matky, zastúpenú opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, matky T.. X. U., narodenej XX. Y. XXXX, X. - L., Y. XXXX/XX, zastúpenej splnomocnenkyňou NIKU & partners, s. r. o., Bratislava, Prokopa Veľkého 51, IČO: 36 866 008, otca T.. O. U., narodeného XX. Y. XXXX, X. - J., W. H. XXXX/XX, zastúpeného advokátom JUDr. Pavlom Gráčikom, Nitra, Farská 40, o návrhu otca na uloženie výchovného opatrenia, vedenej na Mestskom súde Bratislava II pod sp. zn. B5-22P/74/2022, o návrhu otca na vylúčenie sudcov Krajského súdu v Trnave JUDr. Táne Šefčíkovej, JUDr. Daniela Ilavského a JUDr. Janky Benkovičovej z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 13CoP/137/2024, takto

rozhodol:

Sudcovia Krajského súdu v Trnave JUDr. Táňa Šefčíková, JUDr. Daniel Ilavský a JUDr. Janka Benkovičová nie sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 13CoP/137/2024.

Odôvodnenie

1. Vo veci vedenej na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 13CoP/137/2024 uplatnil otec námietku zaujatosti voči sudcom JUDr. Táni Šefčíkovej, JUDr. Danielovi Ilavskému a JUDr. Janke Benkovičovej. Uviedol, že je potrebné zvážiť odňatie veci tomuto senátu, pretože na jeho členov podal trestné oznámenie pre rozhodovanie v inej veci. Podanie trestného oznámenia je podľa otca dôvodom na vylúčenie sudcov. Trestné konanie nie je ukončené.

2. K okolnostiam uvádzaným otcom v uplatnenej námietke zaujatosti sa vyjadrili namietaní sudcovia JUDr. Táňa Šefčíková, JUDr. Daniel Ilavský a JUDr. Janka Benkovičová a uviedli, že senát už rozhodoval vo veci starostlivosti súdu o maloleté dieťa s totožnými účastníkmi konania (o zrušenie zákazu styku a o úpravu styku na návrh otca, sp. zn. 13CoP/78/2023). Vo veci sa necítia byť zaujatí, nemajú pomer k účastníkom konania, k ich zástupcom, či osobám zúčastneným na konaní.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd nadriadený krajskému súdu [§

54 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) posudzoval opodstatnenosť tvrdenej možnosti vzniku pochybnosti o nezaujatosti sudcov krajského súdu z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania vecí.

4. Podľa § 49 ods. 1 CSP sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti.

5. Podľa § 49 ods. 3 CSP dôvodom na vylúčenie sudcu nie sú okolnosti, ktoré spočívajú v procesnom postupe sudcu a v jeho rozhodovacej činnosti.

6. Právo každého na nezávislý a nestranný súd, zakotvené v článku 36 Listiny základných práv a slobôd a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, je integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces. V náleze sp. zn. II. ÚS 71/97 Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vyslovil, že „obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu, čo znamená, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť.“

7. Ak je právo na nestranný súd vážne ohrozené z dôvodu nedostatkových záruk nezaujatého konania zo strany sudcu, na predchádzanie a zabránenie možného nespravodlivého rozhodnutia slúži inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodnutia sporu/veci. Je potrebné si uvedomiť, že ide o prostriedok ultima ratio, nakoľko tento inštitút v podstate zasahuje do ústavne garantovaného práva na zákonného sudcu, a preto je v každom konkrétnom prípade potrebné k otázke možného vylúčenia (zákonného) sudcu z prejednávania sporu/veci pre zaujatosť pristupovať so všetkou opatrnosťou a dôkladnosťou a starostlivo zvážiť, či skutočne existujú dôvody, ktoré sudcovi celkom zjavne bránia spor/vec prejsť a rozhodnúť nestranne a nezávisle.

8. Ústavný imperatív, že nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky), je predovšetkým ochranou proti ľubovoľnému či účelovému obsadzovaniu konajúceho súdu. Možno konštatovať, že rovnako neústavné a nezákonné ako prejednanie a rozhodnutie veci sudcom, o ktorého nezaujatosti je pochybnosť, by bolo aj rozhodnutie o vylúčení sudcu v prípade, kde pre také opatrenie nie sú splnené zákonné podmienky.

9. Účelom inštitútu vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania sporu/veci je prispieť k nestrannému prejednaniu sporu, k nezaujatému prístupu súdu k stranám alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska ustanovenia § 49 CSP je právne významný vzťah sudcu, a to buď vzťah k sporu, k stranám (účastníkom konania), ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní.

10. Pomer k sporu/veci ako okolnosť spochybňujúca nezaujatosť sudcu predpokladá situáciu, keď sudca je právne zainteresovaný na výsledku konania. O pomere k stranám alebo k ich zástupcom ako okolnosti vzbudzujúcej pochybnosti o nezaujatosti sudcu možno uvažovať, ak sa zakladá na príbuzenstve, či iných kladných alebo záporných vzťahoch sudcu k stranám alebo k ich zástupcom. Zaujatosť konkrétneho sudcu v prejednanom spore musí vyplývať z objektívnych okolností podmieňujúcich jeho vzťah k predmetu konania alebo jeho vzťah k stranám tohto konania alebo k ich zástupcom. Povinnosť preukázať okolnosti odôvodňujúce zaujatosť konajúceho sudcu na prejednaní a rozhodnutí jemu pridelenej veci spočíva na tom, kto vzniesol námietku zaujatosti. Na druhej strane k záveru o tom, že sudca je vylúčený, nie je potrebné, aby bolo preukázané, že je zaujatý. Na vylúčenie sudcu postačuje, ak možno mať so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní pochybnosti o jeho nezaujatosti, dôvodnosť ktorých musí však

vyplývať z objektívne preukázateľných skutočností.

11. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (napríklad Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (napríklad Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vznikať pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska (sudcu), ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje teória zdania nezaujatosti (spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k predmetu sporu a k stranám sporu.

12. Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca nie je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v tvrdení strany sporu, považujúcej sudcu za zaujatého, ale má základ v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je povaha subjektívneho vzťahu sudcu k sporu, k stranám či ich zástupcom, ktorá je natoľko objektivizovateľná, že možno dôvodne pochybovať o nezaujatosti sudcu. K vylúčeniu sudcu môže dôjsť až vtedy, ak je evidentné, že jeho vzťah k sporu, stranám alebo ich zástupcom je takej povahy a intenzity, že aj napriek zákonom stanovennej povinnosti nebude schopný nezávisle a nestranne vo veci rozhodnúť.

13. V prvom rade je však potrebné brať zreteľ na to, že sudca je profesionál, spôsobilý odosobniť sa pri výkone svojej funkcie a rozhodovať nestranne. Pokiaľ strana nepreukáže opak, resp. nepredloží súdu také konkrétne indície, ktoré budú opaku vážne nasvedčovať, je potrebné vychádzať z uvedenej premisy (o nestrannom sudcovi) a neprelamovať princíp zákonného sudcu (teda neodnímať sudcovi vec pridelenú v súlade so zákonom, ani stranám neodnímať zákonného sudcu). Takýto postup bez vážnych dôvodov môže tiež následne vyvolať pochybnosti o nestrannom a nezávislom súde, a to napr. u druhej strany sporu (ktorá zaujatosť sudcu nenamietala).

14. V danom prípade otec odôvodnil námietku zaujatosti vznesenú voči sudcom Krajského súdu v Trnave JUDr. Táni Šefčíkovej, JUDr. Danielovi Ilavskému a JUDr. Janke Benkovičovej skutočnosťou, že na senát podal trestné oznámenie (za rozhodovanie v inej veci), pričom trestné konanie nie je ukončené.

15. Je potrebné uviesť, že ak sa namieta i rozhodovacia činnosť sudcov a ich postup v konaní vedenom na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 13CoP/78/2023, toto procesný predpis (§ 49 ods. 3 CSP) výslovne nepripúšťa ako dôvod na vylúčenie sudcu (okolnosti spočívajúce v jeho rozhodovacej činnosti). V tejto časti preto nie je námietka zaujatosti vznesená dôvodná. V postupe sudcu pri prejednávaní konkrétneho sporu/veci a v jeho rozhodovacej činnosti sa prejavuje samotný výkon súdnictva, preto tieto okolnosti nemôžu byť samy osebe dôvodom zaujatosti sudcu. Nesúhlas otca so spôsobom rozhodnutia namietaných sudcov v predmetnej veci nenapĺňa znaky charakteristické pre existenciu pomeru sudcov k sporu/veci, k stranám, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní.

16. V súvislosti s povahou námietky otca najvyšší súd poukazuje aj na uznesenie ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 115/2022, v ktorom ústavný súd konštatoval, že „zákon tiež vylučuje, aby dôvod pochybnosti o

sudcovej nezaujatosti bol spájaný s jeho rozhodovacou činnosťou. Zohľadňuje súdnu prax, ktorá bola konštantná v prípadoch, keď sudca v inej obdobnej veci rozhodol spôsobom, s ktorým účastník nesúhlasil, resp. opakovane bol ten istý účastník v rôznych veciach neúspešný. Ústavný súd k uvedenému ďalej pripomína, že súčasťou práva účastníka konania na nestranný súd nie je právo na „vyhovujúci“ procesný postup súdu ani právo na „vyhovujúce“ rozhodnutie súdu. Samotný postup sudcu vo veci (hoci aj priečiaci sa predstavám účastníkov konania) preto nie je bez ďalšieho skutočnosťou, ktorá by zakladala nedostatok jeho nestrannosti.“

17. Ďalší dôvod, ktorý má spochybniť nezaujatosť sudcov v prejednávaní a rozhodovaní veci, spočíva v tom, že otec voči nim podal podnet na začatie trestného stíhania (trestné oznámenie).

18. Sudca v rámci výkonu súdnictva rozhoduje o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb. Ako predstaviteľ súdnej moci je v porovnaní s inými častejšie objektom kritiky a jeho konanie a rozhodovanie sa môže stať predmetom sťažností a najrozmanitejších foriem vyjadrovania nespokojnosti, krajným prípadom ktorých je podanie návrhu na začatie konania trestného charakteru smerujúceho proti sudcovi. Adekvátne tomu sa ale u sudcu predpokladá vyšší stupeň tolerancie a tiež to, že pri prejednávaní a rozhodovaní sporu dokáže zachovať potrebný nadhľad (odstup) napriek tomu, že jedna zo strán prejavila nesúhlas s niektorým procesným postupom sudcu alebo jeho prístupom k stranám, prípadne podrobila kritike celkové vedenie konania a rozhodovanie sudcu.

19. Samotná skutočnosť, že strana/účastník konania podala návrh na začatie (nejakého) konania voči sudcovi alebo začatie takého konania iniciovala, nie je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaná za dôvod, ktorý by bez ďalšieho zakladal vylúčenie sudcu v zmysle ustanovenia § 49 ods. 1 CSP. Na danom (resp. obdobnom) závere spočívajú už viaceré doterajšie rozhodnutia najvyššieho súdu; v rozhodnutí z 28. apríla 2005 sp. zn. 5Nc/41/2004 najvyšší súd zaujal názor, že dôvodom zakladajúcim vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nemôže byť sama skutočnosť, že účastník vo vzťahu k osobe sudcu podal „oznámenie pre podozrenie z trestnej činnosti“. Taktiež v rozhodnutí zo 4. augusta 2010 sp. zn. 2Ndob/39/2010 vyslovil, že „podanie trestného oznámenia na konajúceho sudcu (resp. sudcov) účastníkom konania alebo jeho zástupcom vo všeobecnosti automaticky nezakladá dôvod, pre ktorý by sudca mal byť vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci, pretože každý prípad je potrebné posudzovať individuálne, a zisťovať, či existuje zákonný dôvod na vylúčenie sudcu“. V ďalšom rozhodnutí (z 11. apríla 2007 sp. zn. 3Nc/12/2007) najvyšší súd uviedol, že dôvodom zakladajúcim vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci nemôže byť sama skutočnosť, že účastník podal na sudcu návrh na začatie priestupkového konania. Vo vzťahu k disciplinárnemu konaniu sudcov v niektorých neskorších rozhodnutiach najvyšší súd priamo konštatoval, že samo iniciovanie podania návrhu na začatie disciplinárneho konania ešte nesignalizuje možnosť zaujatého prístupu sudcu voči tomu, kto podanie takéhoto návrhu voči nemu inicioval (napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu z 9. júla 2014 sp. zn. 1Nc/23/2014). Podobne v rozhodnutí z 26. septembra 2013 sp. zn. 1Nc/51/2013 najvyšší súd nepovažoval za dôvod vylučujúci sudcu z prejednávania a rozhodovania veci „skutočnosť, že sudcovia odvolacieho súdu sú vystavení tlaku disciplinárneho stíhania“. V rozhodnutí z 26. februára 2015 sp. zn. 6Nc/2/2015 najvyšší súd konštatoval, že len samotné „podanie podnetu na začatie disciplinárneho konania zástupkyňou žalobkyň voči sudcom v inej právnej veci vedenej na krajskom súde, nemožno bez ďalšieho považovať za dôvod, ktorý by zakladal vylúčenie sudcu“.

20. Ústavný súd v uznesení z 23. júna 2016 sp. zn. II. ÚS 528/2016 vyslovil, že podaním trestného oznámenia by účastník konania mohol manipulovať s objektívne danou pozíciou zákonného sudcu. Okrem toho sudcovia sú vybavení profesionalitou, ktorá ich robí odolnými proti takýmto podnetom. Samotné podanie trestného oznámenia bez pristúpenia iných relevantných skutočností nemôže viesť k vylúčeniu sudcov. Uvedené ústavný súd naznačil vo vzťahu k najvyššiemu súdu v uznesení z 8. septembra 2011 sp. zn. IV. ÚS 385/2011. Taktiež ústavný súd konštantne odmietal námietky predsedu najvyššieho súdu, ktorý na niektorých sudcov ústavného súdu tiež podal trestné oznámenie (uznesenie z 29. januára 2014 sp. zn. I. ÚS 40/2014), s výnimkou situácie, keď k tomu pristúpili ďalšie okolnosti (uznesenie z 29. mája 2013 sp. zn. I. ÚS 287/2013).

21. Podanie trestného oznámenia (bez ďalšieho) stranou sporu/účastníkom konania na sudcu, ktorý spor/vec prejednáva a rozhoduje, samo o sebe nemá za následok vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci. Pokiaľ by za dostatočný dôvod pre vylúčenie sudcu bolo bez ďalšieho považované (už) podanie sťažnosti, civilnej žaloby, trestného oznámenia alebo podnetu na začatie disciplinárneho stíhania, došlo by tým bezpochyby k popretiu podstaty zásady, v zmysle ktorej sa subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Až v prípade, ak by sudca v dôsledku proti nemu smerujúceho určitého podania (napríklad sťažnosti, civilnej žaloby, trestného oznámenia, podnetu na začatie disciplinárneho konania) nedokázal zachovať požadovaný nadhľad a zo všetkých okolností prejednávanej veci by bolo zrejmé, že stratil schopnosť pristupovať nezaujatú k sporu, stranám sporu, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní, boli by dané podmienky pre jeho vylúčenie z prejednávania a rozhodovania podľa § 49 ods. 1 CSP, nie však z dôvodu samotného podania návrhu na začatie konania proti sudcovi, ale z dôvodu, že pod vplyvom podania tohto návrhu sa zmenil pôvodne neutrálny vzťah sudcu k sporu, k stranám sporu, ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní.

22. Z vyjadrenia namietaných sudcov vyplýva, že sa subjektívne necítia byť zaujatí a otec iné okolnosti okrem samotného faktu, že na sudcov podal trestné oznámenie, neuviedol. Najvyšší súd rozhodujúci o námietke zaujatosti posúdil aj objektívne aspekty nestrannosti namietaných sudcov, pričom nezistil existenciu takých skutočností, ktoré by mali povahu dôvodov vylučujúcich sudcov z prejednávania a rozhodovania veci. Zo žiadnych tvrdených skutočností (ani náznakov) nevyplýva, že by podanie trestného oznámenia v súvislosti s predmetnou právnu vecou ovplyvnilo vzťah sudcov k prejednávanej veci či ich vzťah k samotnému otcovi v miere významnej pre vylúčenie sudcu z prejednávania a rozhodovania veci v zmysle § 49 ods. 1 CSP.

23. Vzhľadom na uvedené dospel najvyšší súd k záveru, že v danom prípade nie sú splnené zákonné predpoklady podľa § 49 ods. 1 CSP na vylúčenie sudcov Krajského súdu v Trnave JUDr. Táne Šefčíkovej, JUDr. Daniela Ilavského a JUDr. Janky Benkovičovej z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na Krajskom súde v Trnave pod sp. zn. 13CoP/137/2024. Námietku zaujatosti vznesenú otcom považoval za nedôvodnú, a preto rozhodol tak, ako vyplýva z výroku tohto uznesenia.

24. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.